

คู่มือการดำเนินงาน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

โรงเรียนบางเดือนสถิตย์พิทยาคม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

งานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนบางเดือนสถิตย์พิทยาคม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร

คำนำ

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดนโยบายให้ปีการศึกษา ๒๕๕๗ – ๒๕๕๘ เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน โดยมีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในทุกกระดับ ให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเจตนารมณ์และความมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และทุกคนได้รับสิทธิความเสมอทางการศึกษาจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน แลเพื่อให้การดำเนินงานไปเป็นตามนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๑ ได้กำหนดแนวทำพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็งในการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบและต่อเนื่อง

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด โรงเรียนบางเดื่อนสฤติย์พิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๑ จึงได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องและจัดทำเป็น “คู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา” เพื่อเป็นแนวทาง พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งตลอดจนการพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอย่างเข้มแข็งและทั่วถึง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบางเดื่อนสฤติย์พิทยาคม จะได้ประโยชน์จากคู่มือนี้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

บทนำ

ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการและขั้นตอนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

สภาพและทิศทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบางเดื่อนสฤติย์พิทยาคม

การวางแผนและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบางเดื่อนสฤติย์พิทยาคม

ปฏิทินการดำเนินงาน

เครื่องมือที่ใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คำสั่งปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คณะผู้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน

บทนำ

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

พระบรมราโชวาท รัชกาลที่ ๙

“เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวให้ตกต่ำ หรือให้เป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการจะเป็นคนดีมีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงความประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำ ควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้องในฐานหน้าที่ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยให้เขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุกๆ ด้าน รองจากบิดา มารดา...”

ความเป็นมา

โรงเรียนบางเดือนสถิตย์พิทยาคม ตั้งอยู่บนที่ดินสาธารณะประโยชน์ จำนวน ๕๓ ไร่ ของหมู่ที่ ๒ บ้านแท่นแก้ว ตำบลบางเดือน อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร เริ่มก่อสร้างครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยความร่วมมือของโรงเรียนพุนพิทยาคม สมัยนายอภิรักษ์ พะมากร เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ได้มอบหมายให้นายทวี ทองปลูก ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนในขณะนั้น และนายสาวท มุสิกพันธ์ ข้าราชการครูของโรงเรียนมาเป็นผู้ประสานงานในการก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว โดยมีนายเรียม ชัยเจริญ กำนันตำบลบางเดือนขณะนั้น และพระครูประดิษฐ์ธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดจันทร์ ประดิษฐารามเป็นแกนนำในการนำชาวบ้านร่วมมือก่อสร้าง

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๖ เปิดทำการสอนเป็นครั้งแรกในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ลักษณะโรงเรียนสาขาของโรงเรียนพุนพิทยาคม มีนักเรียน ๗๕ คน โดยโรงเรียนพุนพิทยาคมได้มอบหมายให้นายสาวท มุสิกพันธ์ มาทำหน้าที่ครูผู้สอน และผู้ดูแลโรงเรียนเป็นคนแรก

๑๔ มีนาคม ๒๕๓๘ กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศจัดตั้งโรงเรียนเป็นโรงเรียนเอกเทศ สังกัดกรมสามัญศึกษา และได้อนุมัติงบประมาณ จำนวน ๑๑,๖๒๗,๐๐๐ บาท ในการก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ ปรับปรุงพื้นที่ และจัดหาครุภัณฑ์ ซึ่งโรงเรียนได้ถือเอาวันนี้เป็นวันสถาปนาโรงเรียน

๑๓ มิถุนายน ๒๕๓๘ กรมสามัญศึกษา ได้แต่งตั้ง นายพิสิษฐ ศักดา ทำหน้าที่ครูใหญ่เป็นคนแรก

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑ กรมสามัญศึกษา อนุมัติให้โรงเรียนขยายชั้นเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๗ กรกฎาคม ๒๕๔๗ โอนมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงสร้างใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีข้าราชการครูจำนวน ๑๖ คน พนักงานราชการ ๑ คน ครูอัตราจ้าง ๑ คน ครูธุรการ ๑ คน ลูกจ้างประจำ ๑ คน นักเรียน ๑๒๓ คน โดยมีนายอนุพงศ์ รัตนธิกุล เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

โรงเรียนบางเดือนสถิตย์พิทยาคมเป็นโรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในเขตพื้นที่ ซึ่งเป็นชุมชนชนบท จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ ได้แก่ ปัญหาครอบครัว บิดามารดาทำงานต่างจังหวัด นักเรียนอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ บิดาเสียชีวิต มารดาเสียชีวิต บิดามารดาหย่าร้าง ปัญหาการสูบบุหรี่ ปัญหาการติดเกม ปัญหาชู้สาว ปัญหาการออกกลางคัน ปัญหาความยากจน ปัญหาด้านสุขภาพ เป็นต้น โรงเรียนจึงได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือเหล่านักเรียนมาดำเนินการ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคน โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผลมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายใต้เงื่อนไข ๒ ประการ ได้แก่ เงื่อนไขความรู้ รู้ในระบบขั้นตอนการดำเนินงาน รู้จักสภาพและปัญหา รู้แนวทางวิธีการ ระบบการทำงาน และเงื่อนไข คุณธรรม ทำงานด้วยความรักความศรัทธาในวิชาชีพ มีความเมตตา วาจาไพเราะ สงเคราะห์นักเรียนทุกคน ด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู รักและเคารพสิทธิของนักเรียนทุกคนดั่งเป็นบุตรหลานของตนเอง

จากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้โรงเรียนมีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ รวมทั้งการเฝ้าระวัง ปัญหาที่นักเรียนออกกลางคันและปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน โรงเรียนบางเดือนสถิตย์พิทยาคม ตระหนักและเห็นถึง ความสำคัญที่ต้องดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยส่งเสริมให้มี การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ทันเวลา ถูกวิธี เสริมสร้างทักษะชีวิต ให้คำปรึกษา อย่างทั่วถึงตลอดจนการดูแล ช่วยเหลือและสงเคราะห์นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่ประสบปัญหา หรือ ครอบครัวที่ด้อยโอกาส โดยมุ่งเน้นการ พัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม พัฒนาระบบการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหากับ นักเรียนในวัยเรียนในด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ หรือภาวะทางสังคม รวมถึงเป็นการพัฒนา เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่ดี เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจาก จะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ เกิดกับ นักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหา เศรษฐกิจ ปัญหา การระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุก คน จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและสภาวะวิกฤติทางสังคม

ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต จึงจำเป็น ที่ ทุกโรงเรียน ในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤติสังคม จึงควรนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่ เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มี ทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ
๒. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถ ตรวจสอบ และประเมินผลได้

ประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง และตรงตามสภาพปัญหา
๒. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี และอบอุ่น
๓. นักเรียนรู้จักตนเอง และควบคุมตนเองได้
๔. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน
๕. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจัง ด้วยความ เสียสละ เอาใจใส่

กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคนมีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ ตรวจสอบได้

กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ

๑. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
๒. การคัดกรองนักเรียน
๓. การป้องกันและแก้ไขปัญห
๔. การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน
๕. การส่งต่อ

๑. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญห

ทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหา นักเรียน
ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

๒. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน อา
นุกรมกลุ่มได้ ๔ กลุ่ม คือ

- กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของ โรงเรียน
แล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา
- กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของ โรงเรียน ซึ่ง
โรงเรียนต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี
- กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของ โรงเรียน
ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน
- กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะ แสดงออกซึ่งความสามารถ
อันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับ เดียวกันภายใต้
สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพ ความสามารถพิเศษนั้น
จนถึงขั้นสูงสุด

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้
อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการ แก้ไข
ปัญหาเพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่ม
แล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการ
ช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

๓. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความสนใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่
สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความสนใจดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหา
วิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหา
ของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมี
คุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

การป้องกันและการแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการแต่สิ่งที ครูประจำชั้น/ครู
ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย ๒ ประการ คือ

๑. การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

๒. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๔. การพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียน

การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน กลุ่มปกติ
หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษ ให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความ

ภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียน กลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรม หลักสำคัญที่ โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

๑. การจัดกิจกรรมโฮมรูม

๒. การเยี่ยมบ้าน

๓. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

๔. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

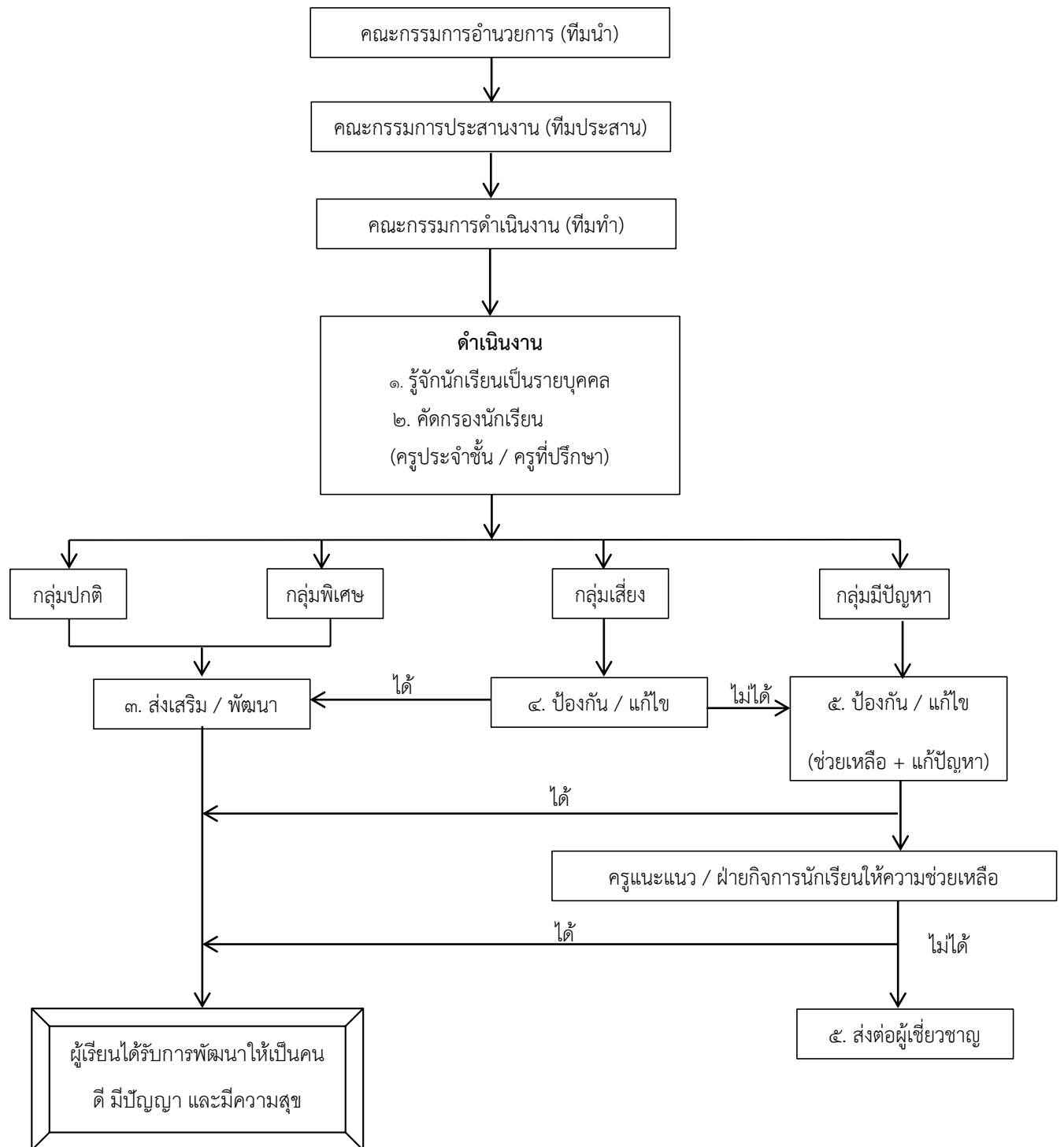
๕. การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมีกรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพังความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือ ลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ ตั้งแต่ กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของ นักเรียนในแต่ละกรณีการส่งต่อแบ่งเป็น ๒ แบบ คือ

๑. การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับ ลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง

๒. การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ ภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือ ได้

แผนภูมิแสดงกระบวนการและขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ที่จะทำให้การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชื่นพื้นฐาน และบุคลากรอื่นๆ ดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางการดำเนินงาน
๑.บริหารจัดการให้มีระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ	- กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับ สถานศึกษา - แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามความเหมาะสม - ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกกลุ่มนักเรียน - ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติมมีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
๒. ประสานงานระหว่างสถานศึกษา กับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ สาธารณสุข โรงพยาบาล สถานี ตำรวจ ฯลฯ	- เชิญร่วมเป็นกรรมการและเครือข่ายในการช่วยเหลือนักเรียน - ประชุมปรึกษาหารือและขอความร่วมมือ
๓. ดูแลกำกับนิเทศ ติดตาม ประเมินผลสนับสนุน และให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน	- กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน - นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล - ยกย่องให้รางวัลเผยแพร่ผลงานการดำเนินงานในโอกาสต่างๆ

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑. ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารทุกฝ่าย ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

๒. ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน และมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

๓. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานอย่างใกล้ชิด และมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

๔. ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย ๕. การอบรมให้ความรู้ และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสิ่งที่จำเป็นโดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียนซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

การพัฒนาและขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนท่าสะท้อนวิทยา

๑. ศึกษาสภาพและทิศทางการดำเนินงาน
๒. วางแผนการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
๓. ดำเนินการตามแผนที่กำหนด
๔. นิเทศ กำกับ ติดตาม
๕. ประเมินเพื่อทบทวน (ประเมินภายใน)
๖. สรุปรายงาน/ประชาสัมพันธ์

สภาพและทิศทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนท่าสะท้อนวิทยา

๑.๑ นโยบายของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิต และการคุ้มครองนักเรียน

หลักปฏิบัติในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาศัยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา และ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ กลยุทธ์ จุดเน้น และวิธีการดำเนินงานดังนี้

๑.๑.๑ วิสัยทัศน์ คือ “นักเรียนโรงเรียนท่าสะท้อนวิทยาได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง โดย คำนึงถึงหลักการเสริมสร้างทักษะชีวิต ร่วมแก้ปัญหา นำพาสู่การช่วยเหลือผู้เรียนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน” นโยบายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบางเดือนสธิตยพิทยาคม คือ “ทำงานเป็นระบบ เคารพกฎระเบียบ วาจาไพเราะ สงเคราะห์ช่วยเหลือ” โดยกำหนดเป้าหมายดังนี้

ส่งเสริม นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาและส่งเสริมตามศักยภาพ

ป้องกัน นักเรียนทุกคนได้รับการส่งเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเกิดปัญหา

แก้ไข นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาได้รับการช่วยเหลือตามสภาพจริง ทันเวลา

นอกจากนี้โรงเรียนบางเดือนสธิตยพิทยาคมได้กำหนดพันธกิจระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ รู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองนักเรียน วิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขตลอดจนช่วยเหลือนักเรียน สร้างเครือข่าย ช่วยเหลือนักเรียน

๑.๑.๒ โรงเรียนบางเดือนสธิตยพิทยาคม ได้กำหนดกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผ่านการวิเคราะห์สารสนเทศและผลการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิต และการคุ้มครองนักเรียน ดังนี้

๑) กำหนดนโยบาย เป้าหมาย การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๒) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบการดูแล

ช่วยเหลือ

นักเรียน

๓) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงาน เพื่อความสะดวกรวดเร็ว

๔) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๕) การจัดระบบที่มีประสิทธิภาพทุกกระบวนการ โดยโรงเรียนได้ปฏิบัติ

ตามแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบชัดเจน ตามองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไข ปัญหานักเรียน และส่งต่อ

๑.๑.๓ โรงเรียนได้กำหนดแผนปฏิบัติการ มีโครงการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิตและการคุ้มครองนักเรียนตามนโยบายของโรงเรียนอย่างชัดเจน ได้แก่ กิจกรรมบันทึกข้อตกลงร่วม (MOU) ระหว่างนักเรียน ครูและผู้ปกครอง เกี่ยวกับระเบียบและข้อปฏิบัติ ของนักเรียนโรงเรียนบางเดื่อนสฤติย์พิทยาคม กิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน และประชุมผู้ปกครองเครือข่าย โครงการปฐมนิเทศสำหรับนักเรียนใหม่ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔) กิจกรรมค่ายคุณธรรม สำหรับนักเรียนทุกคน ทุกระดับชั้น กิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศแข่งขันทักษะทางวิชาการ กิจกรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา(สภานักเรียน) กิจกรรมแข่งขันกีฬาภายในด้านกีฬาเสฟติด และโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมศึกษานักเรียนรายบุคคล กิจกรรมคัดกรองนักเรียน/นักเรียนขาดแคลน กิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมประกันสุขภาพนักเรียน กิจกรรมสถานศึกษาสีขาว กิจกรรมสานสัมพันธ์ชุมชน และการติดตามนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนบางเดื่อนสฤติย์พิทยาคม

๑.๑.๔ โรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งและมอบหมายหน้าที่ครูที่ปรึกษาในแต่ละปีการศึกษา ระบุบทบาทและหน้าที่ของครูที่ปรึกษาอย่างชัดเจน มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การเสริมสร้างทักษะชีวิตและการคุ้มครองนักเรียนในแต่ละปีการศึกษา แต่งตั้งครูและบุคลากรในตำแหน่งต่างๆ เพื่อให้มีการขับเคลื่อนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการทำงานเป็นทีม ให้สามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความทั่วถึงและต่อเนื่อง

๑.๑.๕ โรงเรียนมีคู่มือการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยระเบียบและ แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิตและการคุ้มครองนักเรียน

๑.๒ แนวทาง/รูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาสะท้อนแนวคิดที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษา

๑.๒.๑ โรงเรียนบางเดือนสถิตย์พิทยาคมมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา และนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงและพัฒนาในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิตและการคุ้มครองนักเรียน โดยจัดประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษา เน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีความรู้ คุณธรรม คุณภาพ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียน พัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิต มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง

๑.๒.๒ โรงเรียนจัดให้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามโครงสร้างการบริหารงานกลุ่มบริหารงานบุคคล โดยมีคณะทำงานอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งเอกชนและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร่วมทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน

๑.๓ ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาที่ข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการจัดระบบงาน นำผลการดำเนินงานมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนและการคุ้มครองนักเรียน มีการเก็บรวบรวมสารสนเทศด้านคำสั่งการ ปฏิบัติงาน บันทึกการประชุม สรุปรายงานผลการปฏิบัติงาน โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิตและการคุ้มครองนักเรียนดังนี้

๑.๓.๑ มีสารสนเทศด้านข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่เป็นปัจจุบันและพร้อมนำไปใช้ ครูที่ปรึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคลด้านความรู้ความสามารถ ด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม ด้านครอบครัว เศรษฐกิจ การคุ้มครองนักเรียน และด้านอื่น ๆ โดยใช้ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง และแบบรายงานการเยี่ยมบ้านนักเรียนและอื่นๆ เพื่อการคัดกรอง จัดกลุ่มนักเรียนและเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมทักษะชีวิต

การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนในลำดับต่อไป

๑.๓.๒ มีสารสนเทศด้านการคัดกรองนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีเครื่องมือในการคัดกรองที่หลากหลาย มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก คัดกรองนักเรียนจากรายงาน

การเยี่ยมบ้านนักเรียน ใช้แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล และแบบสรุปผลการคัด

กรองนักเรียนเป็นห้องเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลของนักเรียนที่แท้จริง เป็นปัจจุบันและพร้อมนำไปใช้

๑.๓.๓ มีสารสนเทศผลการดำเนินงานด้านการคุ้มครองนักเรียนทุกคน ได้แก่ บันทึกการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน รายงานการประชุมผู้ปกครองเครือข่าย บันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง ของครูที่ปรึกษานักเรียน บันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน บันทึกพฤติกรรมและ

การส่งต่อ บันทึก การจัดกิจกรรมโฮมรูม รายงานการเยี่ยมบ้านนักเรียน บันทึกการจัดกลุ่มนักเรียนและการช่วยเหลือนักเรียน มีการสรุปรายงานผลการพัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาและส่งต่อ เช่น บันทึกการติดต่อประสานผู้ปกครอง บันทึกการแก้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ บันทึกการพบผู้ปกครอง เป็นต้น และนำสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการรายงานผลการเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนออนไลน์ (SCSS) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยคณะทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เพื่อการประมวลผลและประหยัลดทรัพยากร